

Zij-instromer

Als pas-afgestudeerd econometrist kon hij aan de slag bij de Nederlandse Middenstandsbank. Dat was in de tijd dat Lubbers zijn eerste kabinet aanvoerde. Nederland zat in een diepe recessie. De werkloosheid liep snel op, woningnood was overal en de rente schommelde rond negen procent. Wie vanuit de collegebanken een baan vond was de hemel te rijk. Een baan! In deze tijd! Zelfs voor econometristen was dat geen uitmaakte zaak.

Ondanks de crisis konden financiële markten hem niet bekoren. Zijn hart lag bij de sommen van de vervoerseconomie. Toen hij de overstap kon maken aarzde hij geen seconde. Een baan bij de Nederlandsche Spoorwegen. Kon het mooier?

Het marktonderzoek van NS stond nog in de kinderschoenen. Dat wreekte zich bij de invoering van de OV-studentenkaart. Wat moest de overheid voor deze kaart NS betalen? Een gedegen antwoord schreeuwde om harde cijfers. Hoeveel reizen studenten? Gaan ze ieder weekend naar huis? Stappen Rotterdamse studenten in Groningen? Trouwens, die studenten verliezen wel erg vaak hun kaart. Of hebben ze die doorverkocht aan een gelijkend familielid? Zijn opdracht was simpel. "Zoek het reisgedrag van studenten uit." Een heerlijke opdracht die hij energiek opakte. Hij bedacht een efficiënte steekproef, verzamelde de data, schatte zijn vervoersmodel, en interpreteerde de resultaten. In die tijd buurtte hij regelmatig op studentenfeestjes. Incognito. Ogenscheinlijk onschuldig meedrinkend, ondertussen goed luisterend naar tips & trucs om NS te belazeren. Massaal frauderen leken de studenten niet te doen. De sommen lieten dat ook zien. Ze waren wel slordiger dan gewone reizigers. Maar dat wisten we al. Ze reisden ook veel. Veel meer dan verwacht. Het contract tussen overheid en NS werd herzien. In het voordeel van NS. "Maar als we kunnen achterhalen hoe

studenten reizen, kan dat ook voor de rest van Nederland!" NS-reizigersonderzoek was geboren. Dat mocht hij opzetten. *Back to the drawing board* kortom. Er kwam een rigoureuus vervoersmodel. De steekproeven werden uitgebreid. Zijn afdeling ook. Toen hij het stroomdiagram van zijn model een keer opstuurde moest ik even slikken. Het aantal verbindingen was groter dan het hele netwerk van NS bij elkaar. Maar het werkte. NS kreeg wat ze wilde. Inzicht in het nationale reizigersgedrag. Iedere week werden de nieuwste getallen ingevoerd. De parameters bijgesteld. De rapportages uitgedraaid. De directie bijgepraat en het beleid aangepast. Een mooi staaltje toegepaste econometrie. Maar gaandeweg raakte hij verwijderd van zijn vak. De puzzel was opgelost, de sommen gemaakt. Geen rekenwerk meer maar werkoverleg, geen geschat maar gepraat, geen gepuzzel maar gedoe. Management heette dat. Daar was hij niet voor in de wieg gelegd. Het plezier verdween met de sommen. De onvrede sloeg toe en dat was te merken. NS regelde een soepele afvloeiing. Maar het voelde vreemd. Zeventien jaar marktonderzoek en dan scheiden de wegen. De sollicitatieplicht riep. Een nieuwe start. Maar waar?

Gelukkig voor hem wordt er in de vervoerswereld veel gerekend. Heel veel gerekend. Vervoersstromen zijn bijzonder ingewikkeld. Je hebt vraag en aanbod. En je hebt een vervoersnetwerk. Een geweldige endogeniteit dient zich aan. Want een volle trein kan twee dingen betekenen: de trein voorziet precies in de vervoersbehoefte van veel reizigers, of al die reizigers nemen die trein bij gebrek aan een betere verbinding. Bij een file werkt het net zo. De vraag die we niet waarnemen, daar gaat het ook om. Maar wat moet je daar mee? Een nieuw spoor is niet zomaar aangelegd. Een nieuwe weg ook niet. Dat duurt jaren. Zitten we dan nog op die nieuwe verbinding te wachten? Wie het weet mag het zeggen. Bij voorkeur ondersteunt door een berekening. Door de vraag naar al dat gereken kon

hij weer snel aan de slag. Bij een adviesbureau. "Zet de vervoersafdeling maar op". Dat had hij eerder gedaan en met succes. Toch was het nu anders. Ieder uur stond op een factuur. En de sommen werden door anderen gemaakt. Pas-afgestudeerden vooral want als dure senior moest hij managen. Het vlotte weer niet, hij bleef zijn vak missen.

Sinds kort staat mijn oudste broer voor de klas. Als docent wiskunde en economie. En hij zit in de klas. Als zij-instromer moet hij worden bijgeschoold. Over didactiek, over het nieuwe examenprogramma economie, over klaslokaalexperimenten. Zoals hij buurtte op mijn studentenfeestjes, zo leg ik nu mijn oor te luisteren bij hem. Over zijn ervaringen in de klas. Over de leerling van nu. "Ze kunnen niet eens fatsoenlijk ontbinden in factoren!" Maar hij geniet. Van de sommen, van oogluikend begrip, van leerlingenvijsheid. En van het management: "Zo'n klas is net een stelletje NS medewerkers. Alleen luisteren ze nu wel naar me."

Jeroen Hinloopen

Hoogleraar Economie aan de UvA en directeur van de opleiding Economie & Bedrijfseconomie. Reacties naar: J.Hinloopen@uva.nl.